

MUALIMSKO ISKUSTVO I PRAKSA – PRIPREMA I REALIZACIJA MEKTEPSKOG ČASA

Ibrahim SOFTIĆ

Medžlis Islamske zajednice Tuzla
softaibrahim@gmail.com

SAŽETAK: U radu se tretira mualimsko iskustvo i praksa u pripremi i realizaciji mektepskog časa. Ispravan odabir metoda i iskren odnos mualim/â i polaznika mekteba presudan je u uspješnosti realizacije mektepskog časa. Mekteb je koncipiran kao nastava tri nivoa dobi od 6/7 do 14/15 godina, i u njemu su uglavnom kombinirane grupe. Zbog složenosti mektepskih grupa i dobne razlike za ostvarenje ciljeva časa u ovako kombiniranim grupama potrebno je veliko umijeće i zalaganje mualima/â. Dobro poznavanje i pronicljivost u sklonosti polaznika opredijelit će mualima/u, uz ostale relevantne faktore, u odabir odgovarajućih metoda rada u struktuiranju nastavnog časa. Stil rada mualima/e i primijenjeni odgovarajući didaktički principi doprinose lakšem ostvarivanju odgojno-obrazovnih ciljeva. Tokom same realizacije mektepskog časa mualim/â treba ostvariti sve ciljeve časa, a u slučaju opstruiranosti od strane polaznika odlučit će kojim ciljevima je u datom trenutku moguće dati prioritet. Polaznike mekteba treba poučavati kako bi kada stasaju bili korisni članovi Islamske zajednice i društva. Za razliku od prije četrdeset godina, kada je didaktičkog materijala za mektebe bilo veoma malo, savremeno okruženje nudi mnogo vizualnog, auditivnog i audiovizualnog sadržaja koje je potrebno što više objedinjavati i činiti dostupnim mualimima/ama, što je i trend u školskim obrazovnim procesima.

Ključne riječi: mekteb, mualim, mektepski čas, priprema, iskustvo, praksa

Uvod

Allah Uzvišeni ističe moralnost Poslanika, a. s. (وَإِنَّكَ لَعَلَّ خُلُقِي عَظِيمٌ) – *jer ti si, zaista, najljepšeg čudi*) i njegovu uzoritost (لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ...) – *Vi u Allahovom Poslaniku imate divan uzor...*). Poslanik, a. s. ukazuje na posebnost porijekla svog odgoja, što ilustrira hadis koji prenosi Abdullah b. Mes'ud, r.a. (إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ أَدَّبَنِي فَأَحْسَنَ تَأْدِيبِي) *Moj Gospodar me odgojio i najbolji mi odgoj dao!* Tako je vlastitim primjerom i uzoritim ponašanjem pokazao načine poučavanja.

Muhammed, a. s. je prvi i najbolji odgajatelj/mualim (إِنَّمَا بُعِثْتُ مَعَلِّمًا) – *...ja sam poslan kao učitelj*). Plemeniti

ashab, Muavija b. Hakem es-Sulemi, r. a., potvrđuje činjenicu da je Poslanik, a. s. bio najbolji učitelj: *Allahov Poslanik, a. s. mi je preči od oca i majke. Niti prije, a niti poslije njega nisam vidio učitelja koji je na tako lijep način podučavao znanju. Tako mi Allaha, nikada me nije prekorio, udario, niti mi se ikada ružno obratio.* Iz takve metodologije podučavanja trebamo učiti kako je Poslanik, a. s. najprije svojim lijepim ophođenjem osvajao osobe, a zatim njihova srca oplemenjivao znanjem i mudrošću.

Muhammed, a. s. je uvažavao činjenice različitosti osoba, te je na ista pitanja davao različite odgovore.

Prema Mursiju (2005), El-Gazali naglašava da je jako bitno da onaj koji radi s djecom poznaje narav i mentalitet svakog djeteta, te da bude svjestan da se djeca međusobno razlikuju u predispozicijama, zato što će mu to pomoći u uspostavljanju odgovarajućeg odnosa s njima.

Značaj pripreme za mektepski čas

Način ponašanja nastavnika ili odgajatelja čini njegov stil odgoja. Stil nastavnog rada čine visoko integrirani oblici savlađivanja s izraznim slojevima nastavnikove ličnosti. (Slatina, 1998:33) Odgajatelj odabira različite

mogućnosti i svojim izborom načina odgoja istovremeno izabire jedan od poznatih stilova odgoja: autoritarni (autokratski), demokratski, autoritativni (partnerski), popustljivi (permisivni) ili indeferentni (*laissez-faire*/ravnodušni) stil. Otuda se može utvrditi kako je odabir stila mualim/li/mâ u sferi interakcijsko-komunikacijskog segmenta nastavnog procesa među najvažnijim faktorima uspjeha u podučavanju.

Istraživanja su pokazala da mikropedagoška dimenzija nastave, odnosno međuljudski odnos odgajatelj – odgajatelj, zauzima primarnu ulogu u efikasnoj realizaciji odgojno-obrazovnih ciljeva. U ovom kontekstu posebno su interesantne naznake koje iznosi Jensen (2003) da za pojedine učenike fundamentalni agens učenja jeste odnos pun povjerenja i poštovanja.

Vrednovanje poruke mualima/e ne sagledava se isključivo kroz njegove izgovorene riječi, već i na temelju *feedbacka* polaznika mekteba, odnosno značenja koje polaznici pridaju njihovim riječima. Ovakav pogled na interpersonalne odnose u nastavi ističe značaj učeničkih stavova o nastavničkoj komunikaciji. Sa stanovišta psihodinamike nastavnog procesa opravdano je reći da što su međusobni stavovi nastavnika i učenika bliži, to je veća mogućnost uspješnijeg odgojnog djelovanja. Mualimi/me bi trebalo da prihvate stavove mektepskih polaznika o kvalitetu upriličene komunikacije kao vjerodostojan odraz vlastitog interakcijsko-komunikacijskog angažmana u skladu s porukom Muhammeda, a. s, da je vjernik ogledalo svome bratu. Takvim pristupom razvija se odnos u kojem preovladava puno uzajamno međusobno povjerenje koje se može smatrati plodnom konfiguracijom za efikasan i efektivan odgoj. (Neimarlija, Pehlić, 2013:83-103)

El-Gazali insistira na postupnosti u poučavanju djece i kretanju kroz gradivo od lakšeg ka težem ističući: "Prva obaveza nastavnika jeste da dijete pouči onome što će biti u stanju da

razumije budući da će ga teške teme (rasprave) zbuniti i odvratiti od učenja i izučavanja." (Mursi, 2005:803-810)

Struktura, tok i realizacija časa

Planiranjem jednog nastavnog sata treba riješiti nekoliko pitanja na konkretnom času i to: izbor oblika, metoda i nastavnih sredstava i pomagala, izradu plana časa, maksimalnu aktivnost svih učenika, upotrebu različitih izvora znanja, tehničkih sredstava, načina verifikacije, mogućnost povezivanja teorije s praksom, mogućnost tehničke pripreme itd. (Osmić, Tomić, 2008:47) Zadatak pripreme sastoji se u obavljanju svih potrebnih predradnji materijalno-tehničkog, spoznajnog, psihološkog, organizacijskog i metodičkog karaktera s ciljem uspješnog izvođenja predviđenog glavnog dijela nastavnog rada.

Smjernice mualimima/ama pri struktuiranju nastavne pripreme mogu se sažeti u sljedećem:

- opći kriterij: postavljen koncept i njegova razrada, (ne) postojanje stručnih pogreški i jasno pravopisno i gramatičko izražavanje,
- kreativnost i uloženi trud u prezentiranje odabrane metodске jedinice,
- uvažavanje specifičnih kriterija koji se primarno odnose na mektepsku pouku kroz odabir odgovarajućih metoda, posebno memorisanja napamet tekstova s arapskim izgovorom,
- apliciranost principa korelacije sa srodnim gradivom i predmetima, posebno islamskom vjeronaukom.

Vlastitim pregalaštvom mualim/a će postići ispravnu procjenu polaznika mekteba u mnogim segmentima: kognitivnom, psihološkom, porodičnom, socio-kulturološkom i dr., te odabrati odgovarajuće metode, kao naprimjer:

- dijaloška metoda – dijalog/razgovor je izuzetno bitan s odgajanicima, jer on jače djeluje od samog navođenja činjenica

(Kurdić, 2011); Poslanik, a. s, često je pitao ashabe: *Hoćeš li da ti kažem..., Hoćeš li da te uputim..., Hoćeš li da te obavijestim...*

- pitanje i odgovor: ...*Kažite mi šta je to?*, pita Poslanik, a. s, ashabe aludirajući na palmu kojoj liči vjernik. Pitanja pobuđuju maštu polaznika, aktiviraju njihovu misao i daju uvid u njihov intelektualni nivo znanja;
- metoda ponavljanja – Vjеровјесnikovo, a. s, tri puta ponovljeno dozivanje Muaza b. Džebela, r. a., uz kasniji njegov odgovor, ili u drugom slučaju nekoliko puta ponavljanje riječi ...*i lažno svjedočenje ili lažan govor...* imalo je za cilj isticanje važnosti onoga o čemu obavještava svoje slušaocе.

Izbor nastavnih metoda zavisi i od tipa nastavnog časa, od pojedinih etapa u nastavnom procesu nastavnog sata, o psihofizičkim mogućnostima učenika i o stepenu razvijenosti različitih sposobnosti, od materijalne opremljenosti škole, od broja učenika u odjeljenju, od lokacije škole. Svaka nastavna metoda zahtijeva različit utrošak vremena od nastavnika. (Osmić, Tomić, 2008:146)

Mualimi/e koriste različite didaktičke principe kao određena načela kojima se rukovode u nastavnom radu da bi uspješno ostvarili zadatke, kao naprimjer:

- princip komparacije i primjera – mualim/a može navođenjem primjera obrazlagati polaznicima određene propise, kako bi im olakšao/la njihovo shvatanje (hadis o onima koji su željeli probušiti lađu kako bi došli do vode i onih koji ih sprečavaju);
- princip od lakšeg ka težem: *Allah me nije poslao da prisiljavam i otežavam, već me poslao da podučavam i olakšavam.*

Prema El-Gazaliju, obrazovanje je proces stvaranja okruženja u kojem se osoba kreće dok njegov prirodni potencijal ne pređe svoj put

ka automatskom rastu bez smetnji. On o teškoći procesa obrazovanja kaže: "Smisao obrazovanja sličan je radu farmera koji skida trnje i uklanja strane biljke iz zasada, da bi poboljšao svoju biljku i upotpunio svoj prihod." (Fawzi, 1984)

Priroda i kvaliteta komunikacije u odgojno-obrazovnom procesu

Uspješan odgoj i obrazovanje zavise od ostvarivanja ciljeva i zadataka nastave, odnosno od uspješne komunikacije između mualima/e i polaznika. Komunikacija u nastavi je metadidaktička i metapedagoška kategorija zbog toga što omogućuje povezano djelovanje nastavnika i učenika, učenika i učenika, poučavanja i učenja. (Osmić, Tomić, 2008:257) Verbalna komunikacija odvija se putem riječi, a neverbalna predstavlja općenje drugim sredstvima (slikom, gestovima, očima, mimikom). U nastavi preovlađuje verbalna komunikacija. (Ibid., 259) Istraživanja (Millar, 2008) pokazuju da riječi predstavljaju samo 7% ljudske komunikacije, a ostatak otpada na neverbalne sadržaje (boja našeg glasa, ton, držanje tijela, mikroekspresije na licu i dr.). Za potpuniju sliku interpersonalnih odnosa i interakcijsko-komunikacijskog segmenta mekstepske pouke neophodno je doći do istraživačkih rezultata koji će odražavati neverbalni aspekt vjeroučiteljeve odgojne komunikacije. Neki mualimi kao neverbalnu komunikaciju koriste gestikulaciju pokreta ruku/prstiju i prilikom memorisanja arapskih sura, kako bi ih polaznici lakše zapamtili. Ipak, s neverbalnim znacima ne treba pretjerivati. Nastavnik će zaključiti kakvu je komunikaciju ostvario s učenicima po izrazu lica učenika i na osnovu povratne informacije koju dobije od njih. (Osmić, Tomić, 2008:259)

Artikulacija časa

Nastavni čas se sastoji iz uvodnog, glavnog i završnog dijela (klasična podjela). U svakom dijelu časa treba navesti sadržajne elemente i načine

proučavanja i učenja, dužinu trajanja svake etape, zadatke za vježbanje, ponavljanje, provjeravanje, plan zapisa na tabli i na kraju korištenu literaturu. (Ibid., 48)

Uvodni dio časa mora biti u službi glavnog dijela časa. Ukoliko smo podstakli učenikova interesovanja za rad, ne treba postavljati dalja pitanja i proširivati i produbljivati problem o kome je riječ. Mora se poštovati načelo ekonomičnosti i racionalizacije vremena i ostaviti dovoljno vremena za glavnu etapu časa. Standardno vrijeme za ovaj dio časa je u trajanju od 5 do 10 minuta. Poželjno je da pripremanje bude vremenski što kraće, ali što efikasnije i efektivnije. (Ibid., 51)

U procesu poučavanja želimo ostvariti ciljeve časa: odgojne (duhovne), obrazovne i funkcionalne. Odgojni ciljevi sažeti su u riječima Muhammeda, a. s.: *Poslan sam da usavršim plemenite osobine kod ljudi*. Njihovo ostvarivanje podrazumijeva: izgraditi pozitivne osobine ličnosti; prihvatiti lijepe norme ponašanja i razvijati prirodna osjećanja i ljubav prema islamu. Obrazovni ciljevi podrazumijevaju usvajanje novih znanja koja su predviđena Nastavnim planom i programom. Funkcionalni ciljevi treba da polaznike mekteba osposobe primjenjivanju i prakticanju usvojenog i naučenog u svakodnevnom životu.

Prepreke koje se ponekad javljaju u realizaciji obrazovnog cilja časa, poput nezainteresiranosti polaznika i okupiranosti nečim drugim, moguće je zamijeniti mogućnošću akcentiranja na funkcionalni i odgojni cilj. U tim trenucima mualim može zamisliti polaznike koji su za nekoliko godina stasali u džematlije i kakvu će predstavu o vjeri i svom mualimu/i ponijeti u život.

Izazovi mualimu/i u realizaciji časa

Mualim/a je dužan/dužna vršiti pismene pripreme za održavanje mekstepskih/nastavnih sati... (Pravilnik o mektebu i mekstepskoj pouci, čl. 15) Pripremanje za nastavu sastavni je dio nastavnikova rada pa i sastavni dio njihova stručnog i pedagoškog

usavršavanja. (Poljak 1985) Pripremanje za časove zahtijeva dosta vremena. Nastavnicima u školi za pripremanje nastave računa se još 50% od fonda časova. Imajući u vidu da je sedmični fond časova u mektebu 15, s pripremanjem to iznosi 22,5 časa. Mualimu/i je, s obzirom na izazove imamsko-hatipskih obaveza, veoma teško da se u kontinuitetu dobro pripremaju za svaki mekstepski čas. Neki nerado pišu pismene pripreme za čas, smatraju to suvišnim administriranjem i sl. S obzirom na to da je priprema nastavnika stalan proces, potrebno je naći racionalnije načine, a posebno utvrditi ekonomičniji model pripreme. Za pripremanje nastavnik može koristiti svoje bilješke, štampane kartone koji se mogu urediti po redoslijedu tema i nastavnih jedinica. Na taj način nastavnik može formirati svoju stručnu kartoteku priprema. (Osmić, Tomić, 2008:49)

Pripreme mualima/â u sadašnjem vrijeme obuhvataju 5 nastavnih područja – predmeta: akaid, kiraet, fikih, ahlak i historija islama a mualimi/e se pripremaju i za polaznike mekteba koji pohađaju nižu a i predmetnu nastavu. Polaznici mekteba viših razreda, predmetne nastave iz osnovnih škola pripadaju razvojnoj kategoriji pubertetlija, što karakteriše povećanu emocionalnost, umor, razdražljivost, sklonost općem negativizmu i antagonizam prema roditeljima i nastavnicima. (Furlan, 1991)

Mualimi/e rade i pripremaju se za časove tri nivoa mekteba u kojima su tri dobna uzrasta. Rezultati u takvim mektebima su obično lošiji od rezultata koje postižu polaznici u čistim odjeljenjima. Dok u školskom sistemu dominiraju predavačke metode i frontalni oblik rada te je manja usmjerenost na individualizaciju nastave, u mekstepskoj nastavi je skoro obrnuto, pogotovo u mektebima s manjim brojem polaznika. Praksa uspješnih mualima/â ukazuje da je osim redovnog i frontalnog rada za vrhunske rezultate s nadarenim i motiviranim polaznicima neophodan dodatni rad u manjim grupama koji, također, zahtijeva i dodatne pripreme.

Komparativna uporedba: pripremanje nekada i sada u aktuelnim uslovima i okolnostima – lična iskustva

Mekteb u vrijeme socijalističkog perioda nije smio imati oblike nastave. Otuda su bile sveske rada islamske vjeronauke, a ne dnevnicima kao u školskom sistemu. Izvori nastavnog materijala bili su veoma skromni i svodili su se na postojeće udžbenike/*ilmihale* i printane medije *Preporod*, *Zemzem*, *Glasnik*, *Takvim* i *Islamsku misao*.

Karakteristika savremenih odgojno-obrazovnih tendencija jeste, između ostalog, permanentno podizanje nivoa kvalitete tehničke podrške nastavi, što se očituje i kroz raznovrsnost nastavnih sredstava i pomagala. U skorije vrijeme mnogi mualimi/e stavljaju u upotrebu digitalne tehnologije poput računara, projektor, ozvučenja za memorisanje Kur'ana, TV, smart table... U postojećem nastavnom planu i programu kao i u udžbenicima/*ilmihalima* nalazimo nove metodologije kako to zahtijevaju naše vrijeme i okolnosti.

U pripremi i realizaciji nastave pojedini mualimi/e nude vlastite pripreme i razne sadržaje, tražeći i saradnju drugih u kreiranju istih. Zbornik priprema za I, II i III nivo koji je distribuiran mualimima/ama može dosta pomoći u pripremanju za mektepske časove. Svakako da bi odziv većeg broja mualima/â naprimjer na raspisani konkurs, ili dostavljajući svoje pripreme s ugledno-oglednih časova i časova serijala BIR TV "TV mekteb" ponudilo više kreativnosti. Takve pripreme mogle bi se recenzirati i objediniti u zbornik mektepskih priprema koje mogu biti korištene kao primjeri dobro osmišljene i napisane

nastavne pripreme. Urađene i objedinjene kreativne pripreme najboljih nastavnika su stremljenja u javnim školskim ustanovama, kao naprimjer:

- Publikacija *Katalog dobrih 'Stem' praksi* – nudi učiteljima i nastavnicima 27 odabranih primjera izrade najboljih pripremnih časova za integrirano 'Stem' podučavanje. Ovo je urađeno u okviru projekta "Unapređenje osnovnog učenja i obrazovanja u Bosni i Hercegovini – Enable BiH", a izdavač je "Save the children".
- *Zbornik savremenih i kreativnih nastavnih priprema* u izdanju Bosanske knjige (2018) sadrži oko 80 nastavnih priprema.
- *Vodič "Nastavne prakse za škole 21. vijeka"* nudi 30 nastavnih priprema u okviru programa "Škole za 21. vijek" koji finansira Vlada Ujedinjenog Kraljevstva a provodi organizacija British Council.

Multimedijalni sadržaji su brojni i treba ih što više objedinjavati na platformi Islamske zajednice kako bi bili dostupni što širem krugu mualima/â, posebno onima koji koriste smart table. Uz ovo, potrebno je permanentno podizanje nivoa kvalitete tehničke podrške opremljenosti mektepskih učionica.

Ilustrativni sadržaji su interesantni i korisni u pripremanju mektepskih časova (posebno radionica), a nude ih komercijalne izdavačke kuće, poput slikovnica, bojanki, dječijih izdanja knjiga i dr. Ove sadržaje dodatno bi, kada bi se uradile, obogatile radne sveske za sve nivoe mektepske pouke.

Zaključak

U mualimskom radu neophodan je iskren nijet i velika požrtvovanost. Pripremanje za mektepsku pouku zahtijeva mnogo znanja, truda i entuzijazma, a složenost mektepskih grupa ovaj posao čini još zahtjevnijim. Opterećenost mualimâ drugim radnim obavezama utiče da ponekad izostane kvalitetna priprema za mektepski čas. Olakšanje se vidi u već pripremljenim pisanim, medijalnim i ilustrativnim sadržajima koji su dostupni mualimima koji iste koriste i prilagođavaju svojim potrebama.

Realizacijom mektepskog časa mualim postiže tri cilja: odgojni (duhovni), obrazovni i funkcionalni. Pri realizaciji časa i postizanju ovih ciljeva posebno dolazi do izražaja stil rada mualima/e, priroda i kvaliteta komunikacije (verbalne i neverbalne) u mektebu, ispravna procjena polaznika mekteba u mnogim segmentima, te odabir odgovarajućih metoda rada. Međuljudski odnos koji se uspostavi između mualima i polaznika tokom realizacije mektepskog časa zauzima primarnu ulogu u efikasnoj realizaciji odgojno-obrazovnih ciljeva.

Iz lične korespondencije s mualimima/ama i uvida u serijal "TV mekteb" smatram da se na podizanju kvaliteta mektepske pouke kontinuirano radi i rezultati su sve bolji, a nadležne službe iz redovnog uvida u mektepsku nastavu imaju sveobuhvatan pregled. Isto kao što su i prije bili pogledi na stanje u mektebima (Salihspahić, 1982), tako se i za savremeno stanje u mektebu može reći da ono nije naš krajnji domet. Rad i razgovori o mektebu imaju šansu da donesu plodove i rezultate.

Literatura

Ali Abd-al-Halim Mahmud (2008). *Osnovi islamske pedagogije*. Novi Pazar: Islamski pedagoški fakultet u Zenici i El-Kelimeh.
 Čatić, R. i Pehlić, I. (2004). *Metodika*

nastave islamske vjeronauke. Zenica: Islamska pedagoška akademija.
 (1963). *Enciklopedijski rječnik pedagogije*. Zagreb: Matica Hrvatska.
 (2020). *Katalog dobrih 'Stem' praksi*

– *Odabrani primjeri izrade najboljih pripremnih časova za integrirano Stem podučavanje*. Sarajevo: Save the Children.
 Kurdić, Šefik (2011). *Pedagogija*

- Muhammeda, a.s. Zenica: Islamski pedagoški fakultet.
- Muhammed Munir Mursi (2005). *Al-terbije al-islamijje: usuluha ve tavvuruha fi al-bilad al-arebijje*, Kairo: Alem el-Kutub.
- (2007). "Odgoj djeteta u islamu", preveo s arapskog i priredio: mr. Amrudin Hajrić, *Glasnik*, 9-10, 803-810.
- Mulić, Hamdija (1941). *Metodika vjerske nastave (Nauka o predavanju pojedinih nastavnih predmeta u mektebu)*. Sarajevo: Islamska dionička štamparija.
- Neimarlija, M. i Pehlić, I. (2013). "Osobnost interakcijsko-komunikacijske dimenzije mikropedagoškog aspekta odgoja u nastavi islamske vjeronauke", *Zbornik radova Islamskog pedagoškog fakulteta u Zenici*, 11, 83-103.
- Osmić, I. i Tomić, R. (2008). *Didaktika*. Srebrenik: Selimpex.
- (2005). *Planiranje i pripremanje mektebske nastave*. Tuzla: Muftijstvo tuzlansko.
- (2020). *Pravilnik o mektebu i mektebskoj pouci – Nastavni plan i program mektebske pouke* Sarajevo: Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.
- (2022). *Pripreme za mektebsku nastavu: nivo I, II i III*. Tuzla: Muftijstvo tuzlansko
- Salihspahić, Džemal (1982), *Značaj i kvaliteta islamske vjeronauke* (predavanje koje je održano na savjetovanju o vjeronauci imamima od 28. augusta do 8. septembra 1982. godine u Janji, Maglaju, Travniku, Sanskom Mostu, Bosanskoj Krupi, Varešu, Foči, Mostaru, Sarajevu i Novoj Kasabi). Sarajevo.
- Slatina, Mujo (1998). *Nastavni metod – Prilog pedagoškoj moći suđenja*. Sarajevo: Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu.
- (2020). *Vodič "Nastavne prakse za škole 21. vijeka"*. Sarajevo: British Council.
- (2018). *Zbornik savremenih i kreativnih nastavnih priprema*. Sarajevo: Bosanska knjiga.

الموجز

خبرة المعلم وتجربته - إعداد وتنفيذ الحصة في الكتاب

إبراهيم سوفيتيش

يتناول البحث خبرة المعلم وتجربته في إعداد وتنفيذ الحصة في الكتاب. إن الاختيار الصحيح للأساليب، والعلاقة الصادقة بين المعلم أو المعلمة وبين التلاميذ في الكتاب، أمران حاسمان لنجاح الحصة. تجري الدراسة في الكتاب في ثلاثة مستويات عمرية تتراوح من 7/6 إلى 14/15 سنة، وفي الغالب يحتوي على مجموعات مشتركة. ونظرا لاختلاف المجموعات والأعمار، فإن تحقيق أهداف الحصة في مثل هذه المجموعات المشتركة يتطلب مهارة كبيرة وتفانيا من المعلمين والمعلمات. كما أن المعرفة الجيدة والإحاطة بميول التلاميذ والعوامل الأخرى ذات الصلة، ستسهل على المعلمين والمعلمات اختيار أساليب العمل المناسبة في تنظيم الحصة، ويساهم أسلوب العمل والمبادئ التعليمية المناسبة في تحقيق الأهداف التعليمية. ويجب على المعلم أو المعلمة أثناء تنفيذ الحصة تحقيق جميع أهداف الحصة، وفي حالة عدم تجاوب التلاميذ، فإنه سيحدد الأهداف التي يمكن في تلك اللحظة اعتبارها من الأولويات. وينبغي تعليم التلاميذ في الكتاب ليكونوا أعضاء نافعين في المشيخة الإسلامية والمجتمع. وخلافا لما كان عليه الحال قبل أربعين عاما، حيث لم يكن يتوفر سوى القليل جدا من المواد التعليمية، فإن البيئة الحديثة اليوم توفر الكثير من المحتوى المرئي والسمعي، والسمعي البصري، الذي يحتاج إلى توحيد قدر الإمكان وإتاحته للمعلمين والمعلمات، وهذا هو الاتجاه السائد في المدارس العامة.

الكلمات الرئيسية: الكتاب، المعلم، الحصة الدراسية في الكتاب، الإعداد، الخبرة، التجربة.

Summary

EXPERIENCE AND PRACTICE
OF MUALLIM – PREPARATION AND
REALISATION OF A MAKTAB CLASS

Ibrahim Softić

This paper deals with the experience and the practice of muallim in preparation and realisation of a maktab class. making a correct choices when choosing methods and having the sincere attitude in both muallim and students is an essential requirement for a successful realisation of a maktab class. Maktab class is designed as a three-level education corresponding to the age of students. Students of the age 6/7 to the age of 14/15 are thus divided into groups. It makes it a complex task to organise a class in such a group for which both the skill and effort of a muallim are required. Knowledge of the tendencies and abilities of students in a group along with other relevant factors are the guidelines for a muallim in making the right choice of the teaching method. The teaching style of muallim along with choosing the adequate teaching method make the realisation of teaching goals easier. During the class muallim is required to meet all the goals of the teaching class, and in the case of any eventual obstruction that can occur on the part of the student's group, muallim should be able to prioritise the goals that can be met at that particular moment. Maktab class students are taught to become useful parts of the Islamic Community and the society they live in. Unlike forty years ago, today we have plenty of available didactic materials and many audio-visual tools that should be made available for use in maktab class.

Keywords: maktab, muallim, maktab class, preparation, experience, practice